



**КАФЕДРА ТУРИЗМУ**

**«СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ  
УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТУРИЗМУ»**

**Матеріали**

**I Міжнародної науково-практичної конференції  
23-24 березня 2023 року**

**"MODERN TRENDS, PROBLEMS AND PROSPECTS OF TOURISM  
DEVELOPMENT MANAGEMENT"**

**Materials**

**1st International Scientific and Practical Conference  
March 23-24, 2023**

**м. Дніпро - 2023, Україна  
Dnipro - 2023, Ukraine**



## СПІВОРГАНІЗАТОРИ КОНФЕРЕНЦІЇ

### CO-ORGANIZERS OF THE CONFERENCE



**Міністерство освіти і науки України  
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ПРИАЗОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ  
ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ» М. ДНІПРО, УКРАЇНА  
КАФЕДРА ТУРИЗМУ**

**Університет творчих технологій Малайзії, м. Куала-Лумпур, Малайзія**

**Технічний університет Ліберця, м. Ліберець, Чеська республіка**

**Лодзький технічний університет, м. Лодзь, Польща**

**Інститут комерціалізації наук Куявський університет у м. Влоцлавек, Польща**

**Вища школа бізнесу і менеджменту в Чеханові, Польща**

**Сухумський державний університет, м. Тбілісі, Грузія**

**Каунасський технічний університет, Каунас, Литва**

**Державного торговельно-економічного університету Міністерства освіти і науки України, м.  
Київ, Україна;**

**Національний університет «Одеська політехніка» Міністерства освіти і науки України,  
м. Одеса, Україна;**

**Хмельницький національний університет Міністерства освіти і науки України,  
м. Хмельницький, Україна;**

**Запорізький національний університет Міністерства освіти і науки України,  
м. Запоріжжя, Україна;**

**Херсонський національний технічний університет Міністерства освіти і науки України,  
м. Херсон, Україна;**

**Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя Міністерства освіти і  
науки України, м. Тернопіль, Україна**

**Ministry of Education and Science of Ukraine**

**State higher educational institution**

**"Priazov State Technical University" in Dnipro, Ukraine**

**Limkokwing University of Creative Technology Malaysia,**

**Kuala Lumpur, Malaysia**

**Technical university of Liberec, Czech Republic**

**Lodz Technical University, Lodz, Poland**

**Institute of Commercialization of Sciences, Kuyavian University in Wloclawek, Poland**

**Higher School of Business and Management in Ciechanów, Poland**

**Sukhum State University, Tbilisi, Georgia**

**Kaunas University of Technology , Kaunas, Lithuania**

**State Trade and Economic University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Kyiv,  
Ukraine;**

**Odesa Polytechnic National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine,  
Odesa, Ukraine;**

**Khmelnyskyi National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine,  
Khmelnyskyi, Ukraine;**

**Zaporizhzhia National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine,  
Zaporozhye, Ukraine;**

**Kherson National Technical University of the Ministry of Education and Science of Ukraine,  
Kherson, Ukraine;**

**Ternopil National Technical University named after Ivan Pulyu of the Ministry of Education and  
Science of Ukraine, Ternopil, Ukraine**

## ОРГАНІЗАТОРИ КОНФЕРЕНЦІЇ:

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

*Голова організаційного комітету конференції:*

**Хаджинова Олена Вікторівна** - д-р економічних наук, професор, в.о. ректору, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет» м. Дніпро, Україна

*Заступник голови організаційного комітету конференції:*

**Любчук Ольга.Константинівна** - д-р наук з держ.-упр., професор, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет» м. Дніпро, Україна

*Члени організаційного комітету конференції:*

**Марченко ірина Федорівна** – канд. р економічних наук, доцент, декан соціально-гуманітарного факультету, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет» м. Дніпро, Україна

**Шарко Маргарита Василівна** - д-р економічних наук, професор, Заслужений діяч науки та техніки України, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет» м. Дніпро, Україна

**Катерина Воробйова** - д-р філософії, Університет творчих технологій Малайзії, м.Куала-Лумпур, Малайзія

**Артем Шарко** - д-р філософії, науковий співробітник кафедри матеріалознавства, Технічний університет Ліберця, м. Ліберец, Чеська республіка

**Катаржина Бучковська** - д-р філософії, Лодзький технічний університет, м. Лодзь, Польща

**Тадеуш Троціковський** - д-р економічних наук, директор програм Європейського наукового фонду інституту інновацій, директор інституту комерціалізації наук Куявський університет у м. Влоцлавек, м. Влоцлавек, Польща

**Ірма Діхамінджія** - д-р економіки, асоційований професор бізнес-адміністрування, декан факультету бізнесу і соціальних наук, Сухумський державний університет, м. Тбілісі, Грузія

**Анджей Марцель Яновскі** - д-р філософії, Вища школа бізнесу і менеджменту в Цеханові, м. Цеханув, Польща

**Паулина Будрите** - д-р філософії, Каунасский технический университет, Каунас, Литва

**Зайцева Олена Іванівна** – канд. економічних наук, доцент, професор кафедри маркетингу Державний торговельно-економічний університет Міністерства освіти і науки України, м. Київ, Україна;

**Філіппова Світлана Валеріївна** - д-р економічних наук, професор, директор інституту економіки та менеджменту, Національний університет «Одеська політехніка» Міністерства освіти і науки України, м. Одеса, Україна;

**Гончар Ольга Іванівна** - д-р економічних наук, проф., професор кафедри економічної теорії, підприємництва та торгівлі, Хмельницький національний університет Міністерства освіти і науки України, м. Хмельницький, Україна;

**Журба Ігор Євгенович** - д-р економічних наук, професор, завідувач кафедри туризму та готельно-ресторанної справи, Хмельницький національний університет Міністерства освіти і науки України, м. Хмельницький, Україна;

**Череп Алла Василівна** - д-р економічних наук, професор, Заслужений діяч науки та техніки України, декан економічного факультету, Запорізький національний університет Міністерства освіти і науки України, м. Запоріжжя, Україна;

**Набока Руслан Миколайович** – канд. економічних наук, доцент, завідувач кафедри менеджменту, маркетингу і туризму, Херсонський національний технічний університет Міністерства освіти і науки України, м. Херсон, Україна;

**Чижова Тиміла Володимирівна** – канд. економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування, Херсонський національний технічний університет Міністерства освіти і науки України, м. Херсон, Україна;

**Андрушків Богдан Миколайович** - д-р економічних наук, професор, Заслужений діяч науки та техніки України, професор кафедри, Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя Міністерства освіти і науки України, м. Тернопіль, Україна

**УДК 338:48**

**Сучасні тенденції, проблеми та перспективи управління розвитком туризму:** збірник матеріалів I Міжнар. наук.-практ. конф., м. Дніпро, 23-24 березня 2023 р. – Дніпро: ДВНЗ «ПДТУ», 2023, 240 с.

*Рекомендовано до друку Вченою радою ДВНЗ «Приазовського державного технічного університету», Протокол № 9 від 30.03.2023 року*

Відповідальна за випуск – д.е.н., проф. Шарко М.В.

Матеріали учасників конференції друкуються в авторській редакції. За дотримання норм авторського права та достовірність наведених даних відповідає автор матеріалів

**УДК 338:48**

**Modern trends, problems and prospects of tourism development management:** a collection of materials of the 1st International. science and practice conference. Dnipro, March 23-24, 2023 - Dnipro: State Technical University "PDTU", 2023, 240 p.

*Recommended for publication by the Academic Council of the Pryazovsky State Technical University, Protocol No.9 March 30, 2023*

Responsible for graduation - Doctor of Economics, Prof. M. Sharko

Materials of the conference participants are published in the author's editorial office. The author of the materials is responsible for observing the norms of copyright and the accuracy of the specified data

© ДВНЗ «ПДТУ», 2023 рік

© кафедра туризму ДВНЗ «ПДТУ», 2023 рік

## ЗМІСТ

## CONTENT

### **Секція : Менеджмент та маркетинг в сфері обслуговування на туризмі** **Section : Management and marketing in the field of tourism services**

Зайцева О.І. ОСОБЛИВОСТІ РЕКЛАМНИХ ВПЛИВІВ НА ЦІННІСНІ СПОЖИВЧІ СЕНСИ У ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ ПІД ЧАС ВІЙНИ.....	9
Любчук О.К., Михальова Г.А., Чабан А.Д. ПЛАНУВАННЯ ЯК ТРАДИЦІЙНА ТА НОВІТНЯ ФУНКЦІЯ МЕНЕДЖМЕНТУ В ТУРИСТИЧНОМУ БІЗНЕСІ.....	14
Андрушків Б. М. МЕНЕДЖМЕНТ І МАРКЕТИНГ ТУРИЗМУ ТЕРНОПОЛЬЩИНИ.....	19
Andrzej Marcel Janowski MANAGEMENT AND MARKETING OF TOURIST OFFERS IN POLAND.....	21
Набока Р. М. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОГО МАРКЕТИНГУ НА ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ.....	23
Жосан Г. В. ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ ТА ТУРИЗМУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.....	27
Шукліна В. В., Прохорова Д. І. СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕСІВ В СФЕРІ МАРКЕТИНГУ СЕРВІСНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	30
Любка В. С., Стадник В. В. СТРУКТУРУВАННЯ ФУНКЦІОНАЛУ МАРКЕТИНГУ В УПРАВЛІННІ РОЗВИТКОМ РИНКОВИХ МОЖЛИВОСТЕЙ УЧАСНИКІВ ТУРИСТИЧНОГО КЛАСТЕРУ.....	33
Гончар О.И. МЕНЕДЖМЕНТ І МАРКЕТИНГ У СФЕРІ ОБСЛУГОВУВАННЯ ТА ТУРИЗМУ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	40
Крапівіна Г. О., Пахомов О.О. ЛОГІСТИЧНІ ПОТРЕБИ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЇХ ОБСЛУГОВУВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	42
Крапівіна Г. О., Марченко І. Ф. ТУРИЗМ В УКРАЇНІ: УКРАЇНА ТА ІНОЗЕМНІ ТУРИСТИ.....	47
Гризовська Л. О., Корнієнко А. В. ОЦІНКА ВПЛИВУ ФАКТОРІВ ЗОВНІШНЬОГО ТА ВНУТРІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ПРОСУВАННЯ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ ОРГАНІЗАЦІЇ.....	53
Трухачова К. В., Стрижак Є. МАРКЕТИНГОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПЛАНУВАННІ ТА ОБЛУГОВУВАННІ ТУРИСТИЧНОЇ ПОДІЇ.....	60

**Секція : Сучасні технології управління та адміністрування туристичним бізнесом**

**Section : Modern technologies of management and administration of tourist business**

M. Sharko, K. Vovk ADMINISTRATIVE AND LEGAL PROVISION OF SECURITY IN THE TOURIST FIELD .....	66
Крапівіна Г.О., Паніотов Є.В. ЛЮДСЬКІ ПОТРЕБИ ТА ФІЛОСОФІЯ ТУРИЗМУ.....	71

**Секція : Інформатизація та інтелектуалізація компетентностей управління в сфері туризму**

**Section : Informatization and intellectualization of management competencies in the field of tourism**

Sharko Artem INFORMATIZATION AND INTELLECTUALIZATION OF TOURISM MANAGEMENT IN THE CZECH REPUBLIC.....	76
M. Sharko INFORMATION OF COMPETENCES IN THE SPHERE OF TOURISM.....	78
Філіппова С. В. ІНТЕНСИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СЕКТОРІ ТУРИЗМУ.....	79
Шарко М. В., Носирев О. О. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ.....	81
Шарко М. В., Свічкарьова А. Д. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ТУРИЗМІ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ.....	87
Шарко М. В., Гривцова О. М., Сапаров М. О. СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У СФЕРІ ТУРИЗМУ.....	92
Шарко М. В., Чижова Т.В., Сердюк А. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ СУЧАСНОМУ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ.....	94
Красняк О. П. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА ТА ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕРСОНАЛУ.....	97

**Секція : Інновації та засоби досягнення конкурентних переваг**

**Section : Innovations and means of achieving competitive advantages**

Горячова Н. В. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ДІАГНОСТИКИ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ.....	103
Горячова Н. В. ІННОВАЦІЇ В ТУРИЗМІ ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ ВІЙНИ В УКРАЇНІ.....	107
Богацька Н. М. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОЇ ТОРГОВОЇ МАРКИ.....	113

Myronov Y. B. GLAMPING AS AN INNOVATIVE FORM OF THE ECOLOGICAL TOURISM DEVELOPMENT.....	119
---	-----

**Секція : Прогнозування та управління розвитку туризму в умовах впливу  
зовнішнього середовища**

**Section : Forecasting and management of the development of tourism  
in the minds of the influx of the modern environment**

Piotr Los, Katarzyna Ewa Buczkowska UNDERWATER TOURISM ROUTES IN POLAND - SHORT DESCRIPTION...	125
Irma Dikhamindzhiya MODERN REALITIES AND PROSPECTS FOR TOURISM OF GEORGIA IN THE MIND OF THE MIND.....	132
Tadeusz Trotsikovsky PROBLEMS AND PROSPECTS OF AGRITOURISM IN POLAND.....	133
Любчук О.К., Вовк К.В. ДО ПРОБЛЕМИ ГЕНЕЗУ ОБЕРТУРИЗМУ ТА ЙОГО ПРОФІЛАКТИКИ.....	135
Носирев О. О., Чернікова Є. А. ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ	141
Билим О. С. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІЙСЬКОВОГО ТУРИЗМУ НА ХЕРСОНЩИНІ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД .....	145
Воскресенська О.Є., Кокорева О.В., Краєва В.В. СТАН ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ У ПЕРІОД ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ.....	152
Крапівіна Г.О., Андреев В. Д. СУЧАСНИЙ ТУРИЗМ І ФІЛОСОФІЯ ТУРИЗМУ: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ТА ВПЛИВ НА СУЧАСНИЙ СВІТ.....	156
Сахно С.В., Мазур В.М. ГІДРОЛОГІЧНІ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	160

**Секція : Ефективні системи управління в галузі туризму  
та готельного господарства**

**Section : Effective management systems in the field of tourism  
and hotel industry**

Череп А. В.,Воронкова В. Г., Дідик П. Є. СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ТУРИСТИЧНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ НА ЗАСАДАХ ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОРИЗНОМАНІТТЯ.....	166
Череп О. Г., Дашко І. М.,Терещук В. О. ПРОБЛЕМИ, ЯКІ ПЕРЕШКОДЖАЮТЬ НАЛЕЖНОМУ РОЗВИТКУ БІЗНЕС-ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	171
Адвокатова Н. О. ЕФЕКТИВНЕ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В ЗАКЛАДАХ ТУРИСТИЧНОГО ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ.....	174
Крапівіна Г.О., Постол Д.Г. ЕФЕКТИВНЕ ЛІДЕРСТВО І РОЗВИТОК ТУРИЗМУ І РЕКРЕАЦІЇ.....	178

Олейнікова Л. Г., Лепьохін О. В., Рачун В. С. НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА.....	182
Носирєв О. О. ГОТЕЛЬНИЙ БІЗНЕС В СИСТЕМІ РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ ТА ТУРИЗМУ.....	186
Сахно С.В., Жидова А.В. СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ГОТЕЛЬНИХ ПОСЛУГ НА КУРОРТАХ.....	191

**Секція : Економічні, поведінкові та соціально-гуманітарні аспекти  
сфери обслуговування**

**Section : Economic, behavioral and socio-humanitarian aspects  
of the service sector**

Любчук О.К. , Тараман Т.І. ДО ПРОБЛЕМИ МОТИВУВАННЯ ПЕРСОНАЛУ.....	197
Любчук О.К., Паніотів С.В. ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНИ В ДОВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	201
Трухачова К. В., Полегенько Д. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ АТРИБУТИ ВАЛЕОТУРИЗМУ.....	205

**Секція : Культурологія, екологія, педагогічні та психологічні науки  
для сфери обслуговування**

**Section : Culturology, ecology, pedagogical and psychological sciences  
for the field of service**

Paulina Budrytė WATERFRONT AS A TOURIST ATTRACTION POINT IN THE CITIES .....	212
Kateryna Vorobyova CULTURAL-LOGICAL AND EXOTIC TOURISM IN MALAYSIA.....	216
Крапівіна Г. О., Гончар В. Д., Зацепіна Т. В. КУЛЬТУРОЛОГІЯ, ЕКОЛОГІЯ, ПЕДАГОГІКА ТА ПСИХОЛОГІЯ У ТУРИЗМІ І РЕКРЕАЦІЇ.....	218
Любчук О.К., Ханча М.К. НОВІ ГРАНІ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНОЇ СКАРБНИЦІ ТУРИСТИЧНОГО МАРІУПОЛЯ В ДОВОЄННИЙ ПЕРІОД ХХІ СТОЛІТТЯ.....	223
Любчук О.К., Зеленюк Г.В. АКСІОЛОГІЧНІ ТА КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ЯК БАЗОВІ ПЕРСПЕКТИВИ ФІЛОСОФІЇ РОЗВИТКУ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ .....	227
Любчук О. К., Андрєєв В. Д., Ліпінський Л. К. КАР'ЄРНИЙ ШЛЯХ ТА ТРАЄКТОРІЇ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ВИПУСКНИКІВ: ПЕРСПЕКТИВИ, ПРОБЛЕМИ, ДОСЯГНЕННЯ.....	232
Сахно С.В. НАВЧАЛЬНА МОТИВАЦІЯ АКТИВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА СПЕЦІАЛЬНОСТЮ «ТУРИЗМ І РЕКРЕАЦІЯ».....	236



**Красняк Олена Петрівна**

к.е.н., доцент,

Вінницький торговельно-економічний інститут  
Державного торговельно-економічного університету, Україна

## **ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА ТА ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕРСОНАЛУ**

Категорія «інтелектуальний капітал» не є суто теоретичним терміном теорії менеджменту. За цим поняттям стоїть оцінка реальної інтелектуальної власності організації, яку можна розглядати як сукупність знань, які має персонал, і результатів використання цих знань співробітниками у процесі виконання своїх професійних обов'язків.

Виділення інтелектуального капіталу як самостійний об'єкта управління в рамках системного менеджменту організації - найважливіша умова ефективного функціонування та зростання виробництва. Фінансові аналітики, а також експерти в галузі теорії управління економічними системами надають все більшого значення якості управління інтелектуальною власністю та інтелектуальними ресурсами, і оцінюють їх разом з матеріальними активами та характеристиками компанії як параметри оцінки. в списку його позицію на ринку. Експерти прогнозують, що компанії, які добре керують своїм інтелектуальним капіталом, у найближчі роки стануть лідерами ринку, незалежно від їх поточної позиції.

Доцільність виділення інтелектуального капіталу обумовлена збільшеною роллю в сучасному виробництві кваліфікації, здібностей і знань персоналу, швидкою зміною технологій продукції, що підвищує цінність інтелектуальної власності (патентів, ноу-хау, комерційних секретів тощо).

Як зазначає О. Бутнік-Сіверський, інтелектуальний капітал – це створений або придбаний інтелектуальний продукт, який має вартісну оцінку,

об'єктивований та ідентифікований (відокремлений від підприємства), утримується підприємством (суб'єктом господарювання) з метою ймовірності одержання прибутку (додаткової вартості) [1].

В. Гаєць зазначає, що інтелектуальний капітал формують люди та знання, які їм належать, їх навички, вміння і все те, що допомагає їх ефективно використовувати в процесі виробництва; це поняття включає нематеріальні цінності, які впливають на ринкову вартість підприємств, збільшуючи її [2, с. 114].

У науковому середовищі прийнято визначати сутність інтелектуального капіталу як сукупність знань, умінь і досвіду співробітників (людські активи), а також нематеріальних активів (патенти, інформаційні бази даних, програмне забезпечення тощо), що підвищує вартість і можливості підприємства.

В.І. Пожуєв вважає, що інтелектуальний капітал заснований на зв'язках структурованого знання й здібностей, які володіють потенціалом розвитку та створення вартості [3].

Фахівці з управління персоналом вже розуміють необхідність капіталізації знань, умінь, навичок та досвіду, необхідних для реалізації персоналом трудових функцій, намагаючись впроваджувати компетентнісний підхід в практику вітчизняних підприємств. Основними перевагами останнього є такі: він базується на виділенні компетенцій, що відрізняються від знань існуванням у вигляді професійної діяльності, а не тільки у вигляді теоретичної інформації про неї; від класичного розуміння умінь компетенції відрізняються перенесенням на різні об'єкти впливу; навички в компетентнісному підході розглядаються як усвідомленість, яка дозволяє людині діяти навіть у нестандартних ситуаціях [4, с. 19].

Це функціональне визначення інтелектуального капіталу необхідно доповнити структурним, оскільки реструктуровані знання не можуть бути реалізовані в конкурентній боротьбі: інтелектуальний капітал – це інтелектуальний матеріал, який формалізований, зафіксований і застосований

для отримання більш цінного для організації продукції.

Під інтелектуальним капіталом розумітимемо дві структуровані складові: компетенції працівника та його бажання використати цю компетенцію найкращим чином на користь організації задля досягнення її цілей.

Інтелектуальний капітал накопичується протягом усього життя і залежить від соціально-економічних умов та професійного статусу людини, темпів морального знецінення знань, досвіду, умінь. Істотна відмінність людського капіталу від фізичного в даному випадку полягає в тому, що після закінчення процесу трудової діяльності інтелектуальний капітал не втрачає своєї значимості. Системоутворюючими слід вважати ще ряд характеристик:

по-перше, інтелектуальний капітал не втрачає своєї цінності, а навіть здатний її нарощувати, тоді як будівлі, обладнання та технології починають знецінюватися з моменту їх придбання, оскільки це завжди вчорашній день;

по-друге, при ситуації, що склалася в нашій економіці зростання інтелектуального капіталу виступає головною складовою споживчої цінності послуги;

по-третє, працівники з високим інтелектуальним капіталом більш конкурентоспроможні, тому ключовим мотивом їхньої діяльності більшою мірою стає задоволення результатами роботи, ніж матеріальна винагорода;

по-четверте, в основу плінності кадрів лежить високе навантаження на виконавця, а інтелектуальний капітал дозволяє працівнику переносити високі навантаження завдяки сформованому «ідейному» внутрішньому мотиву (натхнення);

по-п'яте, дослідження показали, що існує пряма залежність між відносинами співробітників до організації та ставленням клієнтів до цієї організації. А в основі лояльності співробітників до організації лежить їхня відданість ідеї (складова інтелектуального капіталу).

До базових факторів, від яких залежить можливість нарощування інтелектуального капіталу та темпи його приросту, належать:

- формування колективу співробітників, що складають основу людського капіталу організації, шляхом систематичного пошуку, підбору, відбору, мотивації та стимулювання персоналу організації;

- створення здорового морально-психологічного клімату в організації, тобто створення середовища, при якому у співробітників з'являється почуття корисності та задоволення результатами своєї діяльності, виникає прагнення до навчання та взаємозамінності в роботі з клієнтами;

- комплектування банку знань, що включає власні дослідження та розробки; накопичені досвід, знання та навички у вигляді методичних або керівних матеріалів, маркетингових досліджень та ін..;

– створення позитивного іміджу та репутації організації за допомогою реклами та просування товарного знаку та товарної марки, розробка бренду організації, що має ринкову вартість.

Ключовою умовою формування інтелектуального капіталу організації є рівень професійної компетентності персоналу.

Саме професіоналізм виступає стрижнем розвитку людського капіталу. Якщо під професіоналізацією розуміти процес трансформації різних видів людської діяльності стосовно сфери професійної праці, то в його рамках можна регулювати дві сторони:

1) соціальну – поява нових професій та спеціальностей у результаті поділу праці, розвиток спеціалізації, зміна раніше непрофесійних областях;

2) індивідуальну – посилення професійної рухливості працівників, розширення діапазону спеціалізації.

З погляду перспектив управління процесами професіоналізації як на рівні суспільства, так і окремих організацій, необхідний облік динаміки низки процесів, характерних для сучасного етапу розвитку соціально-трудоких відносин. Останнім часом професіоналізм став розглядатися і як норма регулювання поведінки та професійної діяльності, що накладає на суб'єкт праці певні жорсткі зобов'язання.

Ми звикли підвищувати свою кваліфікацію, маючи на увазі розширення функціональних знань, умінь та навичок, але мало хто з нас спеціально розвиває свої особистісні здібності. А сутність професіоналізму полягає, перш за все, у здатності працівника визначити, з урахуванням умов і реальних можливостей, найбільш перспективні шляхи та способи реалізації поставлених перед ним завдань у межах своїх повноважень.

Узагальнена характеристика професіоналізму повинна передбачати діалектичну єдність проявів діяльного та особистісного аспектів, тобто слід відрізнити професіоналізм діяльності та професіоналізм особистості (рис. 1).



**Рис. 1 - Функціональна структура професіоналізму**

Професіоналізм діяльності – це якісна характеристика суб'єкта діяльності, що відображає його високу кваліфікацію та компетентність, різноманітність ефективних навичок та умінь, володіння з тимчасовими алгоритмами та способами вирішення професійних завдань, що дозволяє працювати із високою продуктивністю.

Професіоналізм особистості означає високий рівень розвитку професійно важливих особистісно-ділових якостей суб'єкта праці, мотиваційна сфера та ціннісні орієнтації спрямовані на його постійний розвиток як фахівця.

Активне освоєння нових знань, навичок, умінь, нових видів діяльності, розширення сфери професійної компетенції, зміна посадового та соціального статусу – все це вимагає від працівника розвитку особистісно-професійних якостей, більш повного розкриття творчого потенціалу, зміни системи мотивації та професійних стандартів. Це, своєю чергою, актуалізує проблему розвитку персоналу через систему оптимізації професійної компетенції як основи професійно-кваліфікаційного та професійно-посадового розвитку.

На нашу думку, розвиток персоналу через систему оптимізації професійної компетенції кожного працівника сприятиме збільшенню інтелектуального капіталу організації та підвищенню ефективності його використання.

### **Література**

1. Бутнік-Сіверський О. Інтелектуальний капітал (теоретичний аспект). *Інтелектуальний капітал*. 2002. № 1. С. 16–27.
2. Геєць В.М. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку : монографія. Київ : Ін-т економіки та прогнозування НАН України, 2009. 863 с.
3. Пожуєв В. І. Інтелектуальний капітал як стратегічний потенціал організації. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2009. № 37. С. 4–15.
4. Edvinson L., Mellone M. Intellectual Capital: Realising Your Company's True Value by Finding Its Hidden Roots. *Harper Collins*. 1997. 240 p.